

Įvadas

Europos Sąjunga ir jai priklausančios valstybės tampa vis įvairesnės. Iš 22,3 mln. Europos Sąjungoje gyvenusių žmonių 2018 m., kurie buvo ne ES piliečiai, daugiau nei 5 mln. buvo jaunesni nei 18 metų. Ši nepilnamečių migrantų grupė, lydima tėvų, šeimos narių, globėjų arba nelydimi niekieno, yra unikali ir pažeidžiama migrantų grupė, turinti specifinių teisių ir poreikių. Europos šalys ir jų švietimo sistemos susiduria su daugybe iššūkių dėl didėjančios etninės, kultūrinės ir kalbos įvairovės. Todėl sėkminga migrantų vaikų integracija yra vienas iš pagrindinių visų Europos šalių uždavinių.

Nors ir Europos Sąjunga ir jos narės garantuoja, kad su imigrantų vaikais būtų elgiamasi kaip su bet kuriais kitais vaikais ir kad jie visapusiškai galėtų naudotis savo teisėmis, deja, jie susiduria su skirtingomis kultūrinėmis ir socialinėmis kliūtimis. Tam, kad Europos šalys galėtų tapti priimtinomis, aktyviomis ir visavertėmis priėmimo draugijų narėmis, joms reikia tinkamos politikos ir socialinių naujovių, kad galėtų sustiprinti sėkmingą imigrantų vaikų įtraukimą ir ilgalaikę integraciją.

Toks procesas reikalauja, kad skirtingos suinteresuotos šalys būtų įsitrauktos, kurios kartu spręstų įvairius iššūkius, tokius kaip, migrantų vaikų kalbos poreikiai, skirtingi gyvenimo būdai ir kultūrinės vertybės, bei kaip reikėtų pagerinti vaikų saugumo jausmą ir bendrą gerovę.

Atsižvelgiant į poreikį iš naujo peržiūrėti integracijos politiką Europos Sąjungoje ir jos narėse, MiCREATE

Tyrimo projektas išsamiai išnagrinėjo šiuolaikinius migrantų vaikų integracijos procesus tam, kad būtų galima vaikams užtikrinti jų teises.

MiCREATE projektas išnagrinėjo vaikų integraciją į švietimo sistemą, taikant į vaiką orientuotą požiūrį. Nuo 2019 m. rugsėjo mėn. iki 2021 m. rugsėjo mėn. Slovėnijoje, Danijoje, Ispanijoje, Jungtinėje Karalystėje, Austrijoje ir Lenkijoje buvo vykdomas tyrimas su naujai atvykusiais, ilgalaikiais migrantais ir vietiniais vaikais.

Tyrimo veikloje dalyvavo daugiau nei 6000 migrantų vaikų, įskaitant naujai atvykusius migrantus, ilgalaikius gyventojus, taip pat migrantus, gyvenančius stovyklose, sulaikymo centruose ir prieglobsčio namuose. Projekto metu buvo sukurta „erdvė“, kurioje įvairaus amžiaus migrantų vaikai galėjo bendrauti ir dalintis savo patirtimi, pristatyti savo poreikius, norus ir lūkesčius, kalbėti apie tai, kas jiems svarbu, kas leidžia jaustis laimingiems ir saugiems. Be pirminių tyrimų, įskaitant tyrimus mokyklose, sklaidos veiklą ir novatoriškus sprendimus, mūsų projekto metu buvo sukurtos į vaiką orientuotos politikos rekomendacijos, kurios bus platinamos 23 Europos Sąjungos ir kitose šalyse.

Šiose politikos gairėse yra pristatomas tyrimas, apibendrinamas svarbiausios su politika susijusios išvados ir rekomendacijos politikams dėl migrantų vaikų integracijos į švietimą, pagrįstos MiCREATE projekto rezultatais.

Ankstesni tyrimai, taip pat MiCREATE projekto rezultatai rodo, kad egzistuoja atotrūkis tarp tarptautinių ir ES principų, esamų gerųjų praktikų

skatinimo ir to, kaip valstybės narės supranta migrantų vaikų integraciją. Jie vis dar „integruoja“ savo „imigrantus“ taip, kad yra pernelyg griežtai pabrėžiama nacionalinė tapatybė, istorijos, kultūros, vertybių ir normų samprata, o tai ypač pasireiškia švietimo sistemoje.

Pavyzdžiui, vaikai, kalbantys kita kalba nei priimančioji visuomenė, dažnai suvokiami ne kaip praturtinantys mokyklos aplinką savo dvikalbyste, o kaip problema, kurią reikia spręsti atskirose kalbos pamokose.

Be to, kai yra kalbama apie imigrantų vaikų integraciją, pagrindinės diskusijos vis dar apsiriboja „pasirodymo“ sąvoka, pirmoje vietoje pažymint „jaunų migrantų rezultatus“, kurie yra suvokiami, kaip nulemiantys integracijos sėkmę ar nesėkmę (OECD, 2018: 15). Atitinkamai, politika yra orientuota ne į dabartinę vaikų gerovę, o į jų būsimą sėkmę ir padėtį visuomenėje.

Europos lygmeniu valstybės narės turi siekti užtikrinti, kad vaikų teisės būtų vienas iš svarbiausių tikslų, nes jos yra pagrindinis žmogaus teisių išbandymas visuomenėse. Nors egzistuoja politika ir iniciatyvos, kuriose pagrindinis dėmesys yra skiriamas vaikų gerovei, laikantis „visos mokyklos“, „viso vaiko“, „vaiko teisių“ požiūrio arba pedagoginės praktikos, kuri atkreipia dėmesį į vaikų poreikius, deja pagrindinė švietimo politika ir mokyklų praktika vis dar laikosi labiau į suaugusiuosius orientuoto požiūrio. Tai reiškia, kad net skatinant vaiko teises švietime, įvairovę, tarpkultūrinį švietimą ir socialinę įtrauktį, esama politika vis dar pilnai neatsižvelgia į dabartinę vaikų gerovę, ir ES pasiektą sutarimą, kad integracija nėra asimiliacija, bet dvipusis procesas.

Pagrindiniai apibrėžimai

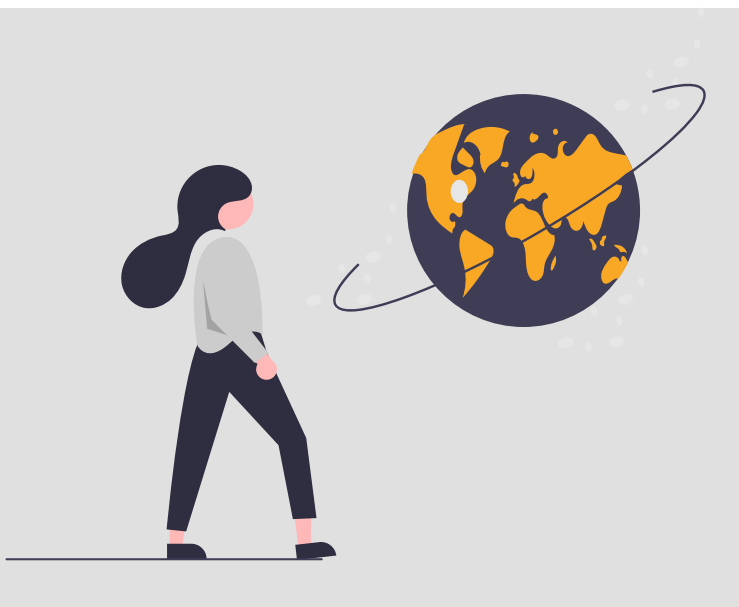
Svarbus laimėjimas ES integracijos procese yra tai, kad integracija buvo apibrėžta kaip dvipusis procesas, pagrįstas trečiųjų šalių piliečių ir priimančiosios visuomenės teisių ir pareigų abipusiškumu, o tikslas yra pilnas imigrantų dalyvavimas visuomenės gyvenime (Garcés-Mascreñas ir Penninx 2016: 1–2).

Užuot laikę integraciją kaip atskirą problemą, MiCREATE sutelkė dėmesį į bendrą vaikų gerovę ir pasitenkinimą gyvenimu bei į tai, kaip jie jaučiasi naujoje aplinkoje. Pradinis taškas buvo tas, kad bendra gerovė yra teigiamai susijusi su integracijos procesu, o politika ir praktika, daranti teigiamą poveikį vaikų gerovei, taip pat skatina vaikų priklausymo jausmą, dalyvavimą ir tapimo visuomenės dalimi procesą (Penninx and Garcés-Mascreñas 2016: 14). Be to, projekte ir atliktame tyrime buvo pritaikyta „vaikų požiūrio“ perspektyva (Fattore et al. 2016), siekiant kuo geriau suprasti vaikų pozicijas ir poreikius.

Remiantis tuo, į vaiką orientuota švietimo integracijos politika buvo suprantama kaip dvipusis veiksmas, kuriuo siekiama, kad vaikų požiūris ir poreikiai būtų pastebėti ir kad į juos atsižvelgtų politikos formuotojai ir visi kiti dalyviai. Be to, vaikai turi tapti aktyviais šio proceso dalyviais. Dėl to yra negalima manyti, kad sėkmė mokykloje ir akademiniai pasiekimai automatiškai prisideda prie sėkmingos vaikų integracijos ir gerovės arba kad jiems tiesiog reikia pasiruošti geresnei atečiai suaugus (Gornik, 2020; Fattore ir kt., 2016). Į vaiką orientuotos integracijos politikos esmė – reaguoti į dabartinę migrantų vaikų gerovę keliuose srityse ir lygmenyse: subjektyvioje jų gerovės, ekonominės gerovės, sveikatos, šeimos ir bendraamžių santykių, namų jausmo, individualus saugumo ir tapatybės jausmas, siekiai, dalyvavimas visuomenės gyvenime, pasitikėjimas savimi ir pan. (Fattore ir kt., 2016).

Į vaiką orientuota integracijos politika vertina migrantų vaikus per jų dabartinės gerovės ir ateities galimybių prizmę. Vaikai nėra laikomi tik kaip būsimi suaugę, nepaisant jų dabartinių poreikių.

MiCREATE integracijos procese siekė į vaiką orientuotos perspektyvos, vienas didžiausių iššūkių, su kuriuo susidūrė mokslinio tyrimo darbuotojai, buvo tai, kaip ištirtus vaikų požiūrius paversti politikos formavimu. Kadangi politika yra linkusi dirbti su objektyviomis integracijos priemonėmis ir rodikliais, dažniausiai nėra paisoma subjektyvių ir proceso aspektų. Tyrimo metu turėjome atsižvelgti į plačiai suprantamą vaikų gerovę ir dimensijas, kurios neapsiriboja kiekybiniais rodikliais, tokiais kaip sėkmė mokykloje, mokyklos baigimas ir kalbos mokėjimas.

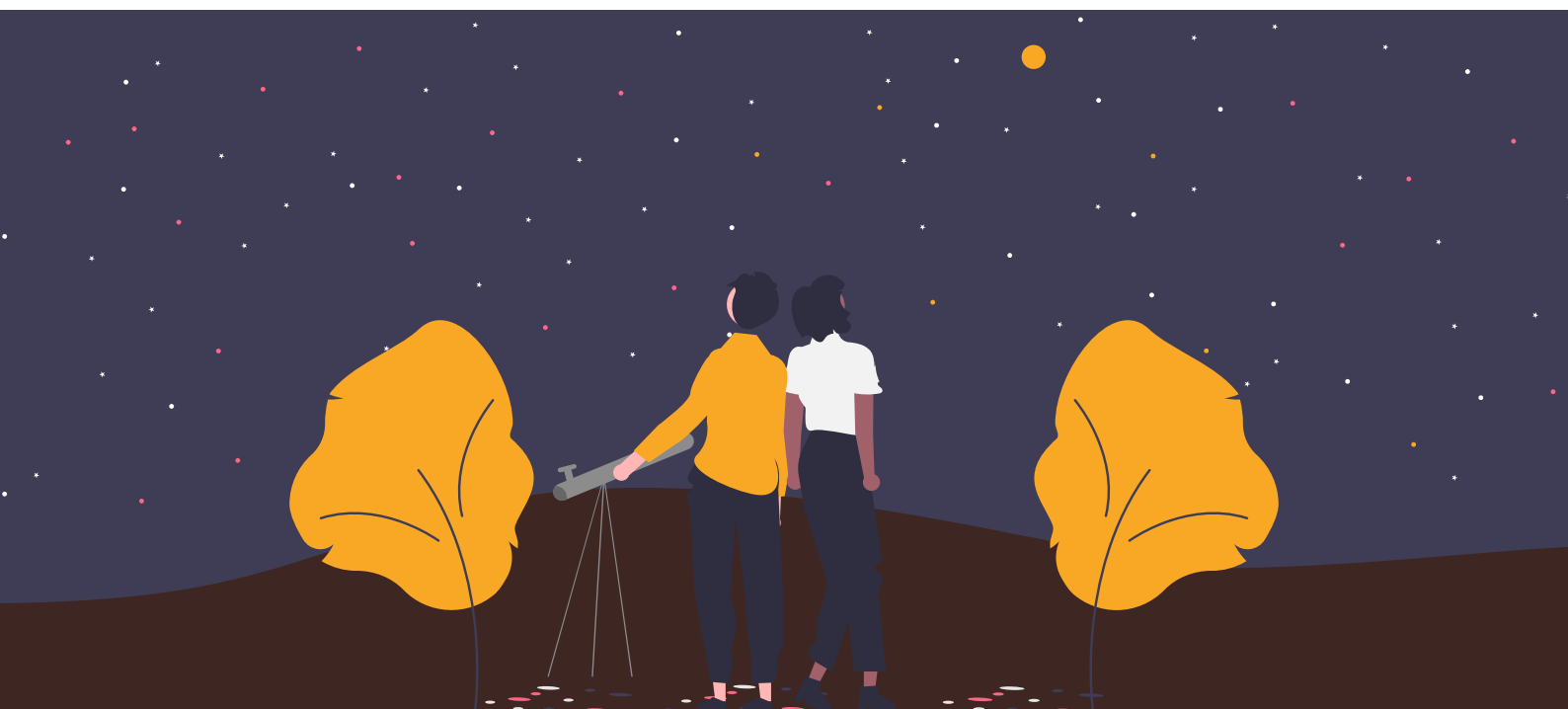
Viso projekto metu buvo taikomas į vaiką orientuotas požiūris, atliekant bendrus mokslinius tyrimus, kuriant metodikas mokytojams ir rengiant rekomendacijas politikams. MiCREATE projekto metu buvo siekiama suteikti migrantų vaikams galimybę daryti įtaką integracijos politikai ir praktikai, kuri kyla iš jų esamų poreikių ir lūkesčių.

Sąvokos „vaikas“ ir „vaikai“ buvo vartojamos viso projekto metu. Jie apima visus tyrime dalyvavusius mokinius (10–18 metų). Nors toks sąvokų pasirinkimas gali skambėti netinkamai ir netiksliai vyresnio amžiaus (15–18 metų) grupei, toks terminologinis sprendimas kyla dėl to, kad mūsų mokslo tyrime integracijos procesas buvo tiriamas atsižvelgiant į vaiką, remiantis JT vaiko teisių konvencijos apibrėžimu.

Mokslinio tyrimo procesas

Tyrimas buvo atliktas sekant šiuos pagrindinius žingsnius:

- Pirmiausiai, buvo atidžiai ištirtas konceptualus, duomenų ir politikos pagrindas bei priimančiosios visuomenės kontekstas. Jie turi įtakos visiems integracijos procesams ir migrantų grupių patirčiai tam tikroje šalyje.
- Po to buvo tiriami švietimo bendruomenės narių ir migrantų vaikų santykiai integracijos procesuose.
- Tyrimo metu buvo gilinimasis į vaikų patirtis: naujai atvykusių, ilgalaikių migrantų vaikų ir vietinių vaikų Slovėnijos, Austrijos, Danijos, Ispanijos, Jungtinės Karalystės ir Lenkijos mokyklose.
- Italijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Turkijoje, Slovėnijoje, Austrijoje ir Lenkijoje buvo atlikti analogiški konkrečių „pereinamojo laikotarpio“ migrantų vaikų patirties atvejai – priėmimo centruose, pabėgėlių stovyklose, prieglobsčio namuose ir sulaikymo centruose.
- Galiausiai išvados buvo panaudotos Integracijos laboratorijoje ir Politikos laboratorijoje siekiant skatinti įtrauktį ir suteikti daugiau galimybių migrantų vaikams. Vaikų balsai ir tyrimų rezultatai buvo paversti praktika ir metodikomis, skirtomis švietimo specialistams, taip pat į vaiką orientuotomis migrantų integracijos politikos gairėmis.

PAGRINDINĖS IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

A. A. Politinės sistemos, šalių kontekstai ir švietimo bendruomenės

MiCREATE tyrimas apie ES ir nacionalines politines sistemas, priimančiosios visuomenės kontekstą ir švietimo bendruomenės tyrimai rodo šias pagrindines išvadas, spragas ir problemas, kurios lemia migrantų vaikų integraciją į švietimą:

Egzistuoja ES vertybių, principų ir rekomendacijų bei nacionalinės politikos sistemų neatitikimas. ES valstybėse narėse vyksta vaikų teisių gynimo diskusijos, pagrįstos JT vaiko teisių konvencija ir ES dokumentais. ES valstybės narės taip pat tvirtina, kad veikia vadovaudamosi „vaiko interesais“ ir švietimą laiko žmogaus (visų vaikų) teise, nepaisant to, ar jie yra migrantai ar ne.

Nors visuose atitinkamuose nacionalinės politikos dokumentuose vaiko teisės ir gerovė yra paskelbtos svarbiausiu prioritetu, politikos, kurioje būtų atsižvelgiama į holistinius migrantų vaikų poreikius, vis dar trūksta tiek mokyklose, tiek už jos ribų. Be to, kai kuriais atvejais yra net nepaisoma paskelbtų teisių.

Trūksta nuoseklios integracijos politikos pagrindų švietime net tose šalyse, kuriose yra įdiegtos nacionalinės strategijos ir kuriose mokyklos yra vienas iš integracijos židinių. Todėl integracijos iššūkiai yra dažnai paliekami atskiroms mokykloms ir mokytojams bei mokytojoms, kurios savo iniciatyva organizuoja migrantų vaikų priėmimo, įtraukimo ir integravimo praktikas. Be to, tyrime dalyvavusiose šalyse plačiai vartojama integracijos samprata dažnai primena asimiliaciją, o ne skelbiamą dvipusį integracijos procesą. Tai atsiskleidė įvairiuose politikos formavimo ir integracijos praktikos lygiuose, kurie pabrėžia pačių migrantų asmeninę atsakomybę ir todėl nesėkmingą integraciją laiko atskiro migranto nesėkme.

Tyrime dalyvavusių šalių lygmeniu egzistuoja keletas duomenų rinkimo skirtumų, dėl kurių negalima atlikti statistinio palyginimo. Tyrimas patvirtino, kad duomenys apie migruojančius vaikus vis dar yra labai fragmentiški [...] ir ne visada palyginami, todėl vaikai ir jų poreikiai yra „nematomi“ (Europos Komisija, 2017a: 15). Tai taip pat reiškia, kad įrodymais pagrįstos politikos formavimas neegzistuoja.

Kalbant apie bendrą vaikų migrantų integraciją, dažniausiai pagrindinis dėmesys yra skiriamas kalbos mokymuisi. Kalbų mokymasis yra svarbiausia integracijos politika ir praktika, paprastai glaudžiai

susijusi su priimančios kultūros ir vertybių švietimu, kuri linkusi sukurti asimiliacinę praktiką.

Dvikalbystė retai yra suvokiama kaip turtas, kuris gali praturtinti mokyklos aplinką ir tikrąją klasės dinamiką, nors kai kuriose šalyse yra pavyzdžių ir praktikų, skatinančių daugiakalbystę.

Pagrindinis integracijos politikos rėmas vis dar yra apibrėžiamas „pasirodymo“. Socialiniai ir emociniai poreikiai paprastai nėra įtraukti į nacionalinę integracijos politiką. Kai kurios nevyriausybinės organizacijos teikia šią paramą. Taigi NVO vaidmuo yra labai svarbus siekiant sumažinti šią spragą ir teikti bent tam tikrą pagalbą konsultavimo, emocinės paramos, traumų gydymo ir kt. klausimais.

NVO projektuose ir praktikose į vaiką orientuoto požiūrio arba nėra, arba jis yra ribotas.

Nors sėkmingas imigrantų įtraukimas priklauso nuo priimančiosios bendruomenės, migracija įgijo didžiausią politizavimo lygį tiek ES, tiek jos valstybėse narėse (Jalušič ir Bajt, 2020: 2; Pannia ir kt., 2018: 9). Po 2015 m. ES pabėgėlių krizės ir 2016 m. „Brexit“ sprendimo priėmimo bendruomenės tapo nepakantesnės ir mažiau linkusios į įvairovės ugdymą.

Daugelio politinių veikėjų diskusijos yra keliančios nerimą, ypač kai yra netinkamai naudojama migracijos tema rinkimų kampanijoms ir populistiniams tikslams. Be to, žiniasklaida neprisideda prie sėkmingesnės migrantų vaikų integracijos ar veiksmingesnio ir tinkamesnio politikos formavimo dėl pateikiamų nerimą keliančių migracijos ir imigrantų vaizdų.

Rekomendacijos ES politikos formuotojams

- Sustiprinti mokslinius tyrimus suteikiančius duomenų apie migrantų vaikų integraciją į švietimą ir prieinamumą ir pateikti išvadas apie sąsajas tarp ES sistemos, nacionalinės politikos ir vietos integracijos rezultatų.
- Skatinti valstybes pritraukti ir plėtoti įtraukias švietimo integracijos vizijas.
- Užtikrinti, kad visi sektoriai ir ES institucijos atsižvelgtų ir skatintų ne tik vaiko teises, bet ir į vaiką orientuotą požiūrį integracijos politikoje, kurioje būtų pripažįstami vaikų poreikiai ir užtikrinama, kad jų požiūriai yra svarbūs ir į juos yra atsižvelgiama.
- Skatinti supratimą, kad kultūriniai ir kalbos skirtumai yra naudingi, o ne suteikiantys trūkumų.
- Įdiegti vertinimo praktiką ir integracijos politikos stebėseną švietime, atsižvelgiant į vaiką orientuotus politikos rodiklius (gerovė, saugumas, dalyvavimas visuomenės/mokyklos gyvenime).
- Paskirstyti ES lėšas į vaiką orientuotoms integracijos iniciatyvoms ES valstybėse ir vietos bendruomenėse.

PAGRINDINĖS IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

B. Bendrosios įvairių šalių išvados ir rekomendacijos, skirtos į vaiką orientuotos politikos formavimui nacionaliniu, vietiniu ir mokyklos lygmeniu

Mokslinių tyrimų rezultatai mokyklose ir švietimo bendruomenėse rodo, kad yra daug veiksnių ir kliūčių, palengvinant migrantų vaikų integraciją. Taip pat kelios sritys prisideda prie migrantų mokinių gerovės ir sėkmingos jų integracijos mokykloje ir platesnėje visuomenėje. Tai apima priklausymo ir gerovės jausmą, santykių su mokytojais bei mokytojomis ir bendraamžiais kokybę, mokyklos ir šeimos santykius, kalbos politiką, įvairovę, transnacionalumą, daugiakalbystę ir vaikų savarankiškumą.

1. Priklausymo ir gerovės jausmas mokykloje

Mokyklos kultūra vaidina svarbų vaidmenį skatinant migrantų mokinių gerovę ir integraciją. Apskritai dauguma migrantų vaikų mokykloje jaučiasi laimingi. Tačiau kai kurie turi specifinių rūpesčių, susijusių su jų priklausymo jausmu, priėmimu, žiniomis ir tapatybe. Be to, šie vaikai dažniau nei kitos kilmės vaikai susiduria su diskriminacija.

Reikia plėtoti mokyklų kultūrą, kad būtų remiami migrantų vaikų poreikiai ir jų integracija. Reikėtų pripažinti, kad tai yra didelis uždavinys, todėl reikės visų susijusių bendradarbiavimo nacionaliniu, vietiniu ir mokyklos lygmeniu, kad mokyklos taptų saugia ir draugiška vieta, kurioje būtų skatinama tolerancija ir atviras požiūris, kuriose nebūtų diskriminacijos ir smurto.

Rekomendacijos

- Priimti sistemingus planus ir numatyti finansines priemones integracijos strategijoms ir praktikai visų lygių mokyklose.
- Integruoti įvairovės temas į mokymo programas ir kasdienį mokyklos gyvenimą.
- Sukurti aiškius priėmimo būdus, orientuotus į vaiką ir informuoti mokinius migrantus.
- Sudaryti ir naudoti protokolus bei procedūras, kurie padėtų užkirsti kelią priekabiavimui dėl etninės priklausomybės, rasės, religijos, lyties ir pan.
- Teikti didesnę paramą mokiniams migrantams, siekiant pagerinti jų išsilavinimą ir ateities perspektyvas.

2. Santykiai su mokytojais ir mokytojomis

Vaikai mokytojus ir mokyklos darbuotojus vertina kaip palaikančius ir padedančius. Jie taip pat tiki, kad gali jais pasikliauti. Tačiau buvo pasakojimų apie mokytojus, kurie buvo nejautrūs, nerūpestingi ir nežinojo apie migrantų vaikų kilmę ir nesąžiningai elgėsi su jais dėl individualių savybių.

Mokytojų ir mokinių santykių kokybė labai priklauso nuo pačių mokytojų, jų naudojamos metodikos ir susidomėjimo savo mokiniais. Yra svarbu, kad mokytojai naudotų įvairius ir naujoviškus mokymo metodus ir medžiagą, kad padėtų įtraukti mokinius, kurie nemoka arba prastai moka vietinę kalbą.

Rekomendacijos

- Siūlyti sisteminius mokymus mokytojams apie mokymą daugiakultūrinėse visuomenėse.
- Mokytojai mokymų metu turėtų būti tikri, kad jie gali spręsti klausimus, susijusius su tarpkultūriškumu, integracija, etniniais konfliktais ir diskriminacija.

3. Santykiai su bendraamžiais ir draugais

Bendrai vaikai teigiamai vertino savo santykius su bendraamžiais. Skirtingos draugystės jiems palengvino integraciją, padėjo išmokti kalbą, jaustis priklausomiems ir padėti formuoti tapatybę. Tačiau nepaisant to, kad dauguma turi teigiamos patirties, migrantų ar mažumų vaikai taip pat pranešė apie bendraamžių diskriminaciją dėl jų kitokios kilmės, religijos, etninės kilmės ir kalbos.

Diskriminacija ir patyčios daro stiprų neigiamą poveikį migrantų vaikų gerovei, todėl reikia numatyti priemones jų užkirtimui politikos lygmenyje.

Rekomendacijos

- Įtraukti įvairovės klausimus į kasdienį mokymą ir mokymo programas, kad vaikai geriau suprastų savo daugialypę ir sudėtingą tapatybę.
- Stebėti bendraamžių dinamiką, vaikų požiūrį, suvokimą ir tarpininių draugysčių lygį.
- Skatinti bendraamžių palaikymą, naudojant tarpusavio bendravimą skatinančias mokymo sistemas.

4. Šeimos ir mokyklos – tėvų santykiai

Šeima yra vienas iš svarbiausių psichosocialinės paramos šaltinių. Tai tapatybės, priklausymo ir saugumo jausmo šaltinis. Šeimos taip pat atlieka svarbų vaidmenį integracijos procese, tačiau politikoje jų vaidmuo dažnai nėra paisomas.

Kai kurie vaikai teigė, kad jų šeima netinkamai elgėsi mokykloje ir kitose institucijose. Todėl mokyklų ir tėvų santykiai turi gerėti ir jiems reikia daugiau dėmesio iš visų pusių.

Rekomendacijos

- Pagerinti bendravimą su tėvais/šeimomis ir jų įtraukimą, ypač vidurinėse mokyklose.
- Sukurti susistemintas gaires, kaip mokyklos turėtų įtraukti tėvus į mokyklos aplinką, kad tai būtų sisteminga ir taptų daugelio mokyklų chartija.
- Mokyklos turėtų plėtoti nuolatinius santykius su tėvais, o ne tik priėmimo į mokyklą laikotarpiu.

5. Kalba

Naujai atvykę vaikai dažnai nerimauja dėl savo gebėjimo kalbėti priimančiosios šalies kalba. Jie baiminasi, kad nesugebės tinkamai bendrauti, užmegzti santykių ir susipažinti su priimančia kultūra. Daugelis taip pat mano, kad kalbos mokymasis yra pagrindinė sėkmės priemonė priimančiojoje šalyje. Tačiau esamos politikos ir praktikos, susijusios su kalbomis mokyklose ir visuomenėje, nepakanka, kad padėtų migrantams mokytis kalbos.

Vyriausybės ir švietimo įstaigos turi panaudoti visas turimas priemones ir išteklius, kad padidintų kalbų mokymo kiekį ir kokybę.

Rekomendacijos

- Įvesti daugiau įstatymiškai garantuojamų valandų kalbų mokymuisi.
- Įdarbinti daugiau kvalifikuotų dvikalbių ir daugiakalbių mokytojų, galinčių bendrauti su vaikais jų gimtąja kalba.
- Teikti papildomą pagalbą kalbos mokymuisi ilgalaikių migrantų vaikams, kurie kartais gali būti nepastebėti.

6. Įvairovė, transnacionalumas, daugiakalbystė

Migrantų vaikų tapatybė yra įtvirtinta skirtingose tarptautinėse aplinkose. Jie dažnai jaučia turintys svarbius ryšius su keliomis šalimis ir kultūromis. Tačiau monokultūros mokymo programoje ir mokymo methoduose, kuriuos taiko daugelis mokyklų, galima nepastebėti skirtingų mokinių tapatybių. Pavyzdžiui, dažnai migrantų vaikai nėra skatinami kalbėti gimtąja kalba dėl to, kad mokykla stengiasi skatinti priimančiosios šalies kalbą, dėl to mokiniai jaučiasi nesaugūs ir mažiau vertinami. Kai jiems yra leidžiama vartoti savo kalbą ir apie tai mokyti kitus mokinius, jie jaučiasi laimingi ir priklausantys. Tai gali padėti užmegzti ryšį su bendraamžiais ir mokytis jų kultūros.

Migrantų vaikų kultūros ir gimtosios kalbos turi būti vertinamos ir sveikintinos kaip mokyklos aplinkos dalis. Vyriausybėms ir švietimo įstaigoms reikia tokio valdymo, kuris skatintų įvairovę ir daugiakalbystę tiek mokykloje, tiek visuomenėje.

Rekomendacijos

- Sukurti kosmopolitiškesnę mokymo programą, kuri įtrauktų tarpkultūrinį švietimą visais lygiais.
- Į mokyklų užimtumo politiką įtraukti įvairovės kvotas.
- Sukurti strategiją ir norminę sistemą, kuri gerbtų ir išsaugotų migrantų vaikų kalbą ir kultūrą.
- Pasiūlyti daugiakalbes praktikas, įskaitant mokymą migrantų mokinių kalbomis, ir siūlyti vietas vaikams mokytis šių kalbų.
- Pasirūpinti, kad naujai atvykę vaikai turėtų galimybę bendrauti, dalyvauti pamokose ir atsiskaityti savo gimtąja kalba arba ta kalba, kuria geriau kalba.

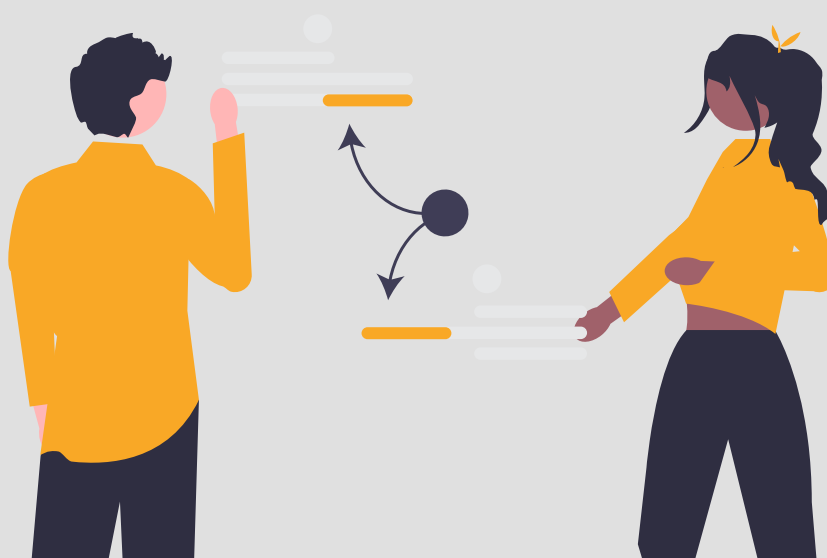
7. Vaikų dalyvavimas mokyklos tvarkos ir praktikos sprendimuose

Integracijos procese vaikai gali daryti įtaką savo gyvenimui, tačiau dažnai tai nėra pripažįstama.

Integruojant reikia pereiti nuo į suaugusiuosius orientuoto požiūrio prie į vaiką orientuoto požiūrio, kad vaikai patys apibrėžtų problemas ir rastų sprendimus.

Rekomendacijos

- Suteikti vaikams galimybę dalyvauti mokyklos strategijos rengime.
- Įtraukti vaikus į individualių planų rengimą.
- Įsitikinti, kad yra atsižvelgiama į vaikų poreikius.
- Didinti (migrantų) vaikų dalyvavimą studentų tarybose arba mokinių tarybose.

Į VAIKĄ ORIENTUOTOS POLITIKOS RODIKLIAI

Šioje dalyje aprašome keletą politikos rodiklių, kuriuos būtų galima pasiūlyti remiantis aukščiau pateiktomis išvadomis.

Kaip būtų galima įvertinti siūlomos į vaiką orientuotos politikos rezultatus? Kokie matmenys yra svarbūs tokiam vertinimui ir kodėl? Kaip įvertinti mažiau išmatuojamus kintamuosius, tokius kaip laimė, priklausymas ir geras jausmas?

Kaip pastebėjome atlikdami mokslinius tyrimus, vaikai integracijos procese pereina nuo pasyvių objektų į aktyvius dalyvius, kurie patys nustato spragas ir problemas bei apibrėžia sprendimus. Jie aktyviai priima sprendimus apie savo gyvenimą ir užmezga socialinius ryšius, apibrėžia savo prioritetus, taip pat gali savarankiškai apibūdinti savo gerovę ir sunkumus. Jie žino, kaip reikia atpažinti iššūkius, su kuriais susiduria, ir dažnai kartu su bendraamžiais randa sprendimus.

Kaip pabrėžė Fattore, Mason ir Watson (2009), toks aktyvus vaikų dalyvavimas taip pat reiškia, kad vaikai turėtų būti aktyvūs politikos formavime ir nustatant konkrečias nacionalines bei vietines politikos priemones ir į rezultatų vertinimą (pvz., politikos rodiklius) turi būti įtraukta ir jų nuomonė. Be to, gerovė visada yra susijusi su skirtingų vaikų grupių kontekstais ir konkrečiomis situacijomis (Fattore ir kt., 2009: 1). Štai kodėl į vaiką orientuoti politikos rodikliai turi veikti ne kaip veiklos rodikliai, o kaip „rodiklio sąvokos“, pažymintys pagrindines temas (Fattore ir kt., 2016: 251 ir tt).

„Indikatorių sąvokos“ apima „jautrumą skatinančių sąvokų“ rinkinį (Blumer, 1954), ir jos, o ne galutinės priemonės ar tikslūs nurodymai, yra vadovas tiems, kurie formuoja politiką. Jie turi būti kuriami atsižvelgiant į kontekstą ir, kaip ir mūsų atveju, atsižvelgiant į vaiko požiūrį.

Kaip matėme aukščiau, tyrimas išryškino konkrečias pagrindines migrantų vaikų gerovės temas, kurios buvo išskirtos jiems patiems įvertinus integracijos į švietimą procesą. Remdamiesi tuo ir remdamiesi literatūros įžvalgomis, apibūdinome keletą sąvokų / klausimų, kurie gali būti naudingi vertinant į vaiką orientuotos migrantų integracijos politiką ir priemones.

Priklausymo ir gerovės jausmas mokykloje

- Kaip gerai mokiniai jaučiasi mokykloje.
- Kaip dažnai mokiniai vertina mokyklą kaip saugią ir draugišką vietą.
- Kaip dažnai mokiniai jaučiasi galintys daryti įtaką mokyklos procesui ir išreikšti savo norus bei interesus.
- Kaip dažnai mokiniai patyrė priekabiavimą dėl etninės ar imigrantų kilmės per pastaruosius penkerius metus.
- Mokykla turi ir naudoja protokolus bei procedūras, siekdama užkirsti kelią priekabiavimui dėl etninės kilmės, rasės, religijos, lyties ir kt.

Santykių su mokytojais ir personalu kokybė

- Kaip dažnai mokytojai yra vertinami kaip palaikantys, atviri ir prieinami.
- Kaip dažnai mokiniai mano, kad jų nuomonė yra svarbi.
- Kaip dažnai vaikai turi galimybę apmąstyti savo poreikius ir dalyvauti priimant jiems svarbius sprendimus.
- Kaip dažnai vaikai jaučiasi galintys išreikšti savo transnacionalinę tapatybę ir priklausymą.
- Kaip dažnai mokiniai mano, kad mokytojai nėra griežtesni ar nesąžiningi migrantų vaikų atžvilgiu.
- Kaip dažnai mokiniai nesijaučia atskleisti mokytojų.

Santykiai su bendraamžiais ir draugais

- Vaikus sieja artimos draugystės.
- Vaikai patiria intymumą ir artumą su draugais ir gali jais pasitikėti, kad pasidalintų savo vidinėmis mintimis ir jausmais.
- Kaip dažnai vaikai jaučiasi priimti savo bendraamžių tokie, kokie jie yra.

- Kaip dažnai vaikai suvokia bendraamžių grupes kaip saugią aplinką.
- Kaip dažnai vaikai gali pasikliauti bendraamžių parama ir pagalba.
- Kaip dažnai vaikai užmezga tarptautines draugystes.

Kalba

- Kaip dažnai vaikai turi galimybę įsivertinti savo valstybinės kalbos mokėjimo lygį.
- Kaip dažnai vaikai gali naudoti keletą objektyvių priemonių tam, kad patikrintų savo kalbos įgūdžius.
- Mokyklos turi pakankamai kvalifikuotų darbuotojų, mokančių valstybinę kalbą.
- Kaip dažnai vaikai turi galimybę gauti daugiau valstybinės kalbos mokymo valandų, jei jiems to reikia.
- Kaip dažnai vaikai turi galimybių ir jaučiasi priimti, jeigu jie kalba savo valstybine kalba.
- Kaip dažnai naujai atvykę vaikai turi galimybę bendrauti, lankyti pamokas ir vertinti žinias savo gimtąja kalba arba ta kalba, kuria kalba sklandžiau nei valstybine priimanamosios šalies kalba.

Įvairovė ir transnacionališkumas

- Kaip dažnai migrantų vaikai jaučia, kad jų kultūrinis tapatumas yra laukiamas, bet neatskleidžiamas.
- Kaip dažnai vaikai turi galimybę dalintis savo transnacionalumo patirtimi ir jaustis patogiai.
- Kaip dažnai vietiniai vaikai vertina įvairovę mokykloje.
- Kaip dažnai vaikus moko skirtingi mokytojai ir (arba) mokytojai iš jų kultūrinės aplinkos, kurie kalba jų gimtąja kalba.

Šeimos ir mokyklos bei tėvų santykiai

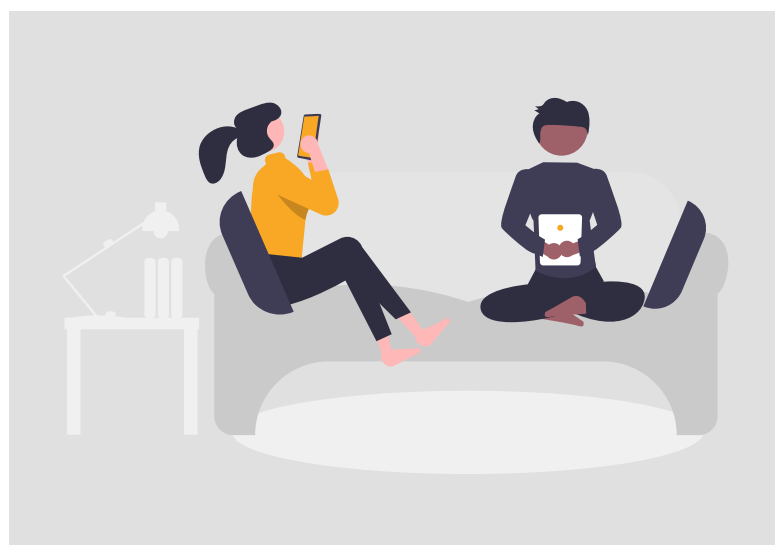
- Kaip dažnai vaikai jaučiasi, kad yra šeimų remiami ir laiko savo namus saugia vieta.

- Kaip dažnai tėvai dalyvauja savo vaikų ugdyme (grįžtamasis ryšys, susitikimai mokykloje, su mokytojais ir kt.).
- Kaip dažnai tėvai jaučiasi skatinami ir palaikomi mokyklos darbuotojų dalyvauti ugdymo procese.
- Ar yra prieinama rašytinė informacija apie mokyklą tėvams ir vaikams keliomis kalbomis.
- Kaip dažnai vaikai ir tėvai gali kreiptis į vertėjus ir kultūros tarpininkus, kurie jiems padėtų.
- Priėmimo standartų metu:
 - Vaikai ir tėvai turi galimybę laikytis aiškių priėmimo planų ir procedūrų.
 - Vaikai ir tėvai maloniai jaučiasi priėmimo metu.

Vaikų dalyvavimas mokyklos praktikose

- Kaip dažnai vaikai turi galimybę dalyvauti formuojant ir plėtojant mokyklos politiką ir taisykles, kaip dažnai yra atsižvelgiama į jų nuomonę ir poreikius.
- Kaip dažnai vaikai (migrantai) dalyvauja studentų arba mokinių tarybose.
- Kaip dažnai vaikai dalyvauja rengiant individualius planus.

Siūlomi rodikliai turėtų būti vadovas, o ne nurodymai, tiems, kurie formuoja politiką. Jie turi būti kuriami atsižvelgiant į kontekstą ir atsižvelgiant į vaiko požiūrį.

IŠVADOS

Šiame dokumente pateikėme keletą bendrų išvadų, tarptautinės politikos gairių ir keletą atrinktų galimų rodiklių, kurie padėtų vertinti migrantų vaikų integraciją į švietimą.

Remiantis ankstesniais tyrimais ir mūsų MiCREATE projekto išvadomis, į vaiką orientuotos integracijos politika turi apimti kelis elementus:

- Vaikų visapusiška teisinė apsauga ir dalyvavimo procedūrose teisės.
- Vaikų kaip individų su jų poreikiais ir interesais pripažinimas, jiems bendraujant su suaugusiais.
- Žinojimas ir atsižvelgimas į vaikų požiūrį į jų pačių gerovę ir poreikius.

Į vaiką orientuotos politikos kūrimas reikalauja organizacinio įsipareigojimo ir pagrindų skatinti gerovę, skirtingų agentūrų partnerystę, strategijų, pritaikytų konkrečių poreikių vertinimams, imigrantų dalyvavimo kuriant paslaugas, darbo jėgos įgūdžių ir žinių ugdymui ir, galiausiai, tinkamos stebėsenos ir vertinimo. Todėl pagrindiniai potencialiai į vaiką orientuotos migrantų integracijos politikos ypatumai greičiausiai apims prisitaikymą, lankstumą ir atitiks skirtingų kontekstų poreikius (Gornik, 2020).

NUORODOS

Blumer, H. 1954. What is Wrong with Social Theory. *American Sociological Review* 18: 3–10. https://brocku.ca/MeadProject/Blumer/Blumer_1954.html.

Garcés-Mascareñas, B. and Penninx, R. 2016. Introduction: Integration as a Three Way Process Approach? In: B. Garcés-Mascareñas and R. Penninx (eds.) *Integration Processes and Policies in Europe. Contexts, Levels and Actors*, 1–9. Cham: IMISCOE Research Series/Springer

Fattore, T., Mason, J. and Watson, E. 2016. *Children's Understandings of Well-being. Towards a Child Standpoint*. Springer, e-book.

Fattore, T., Mason, J. and Watson, E. 2009. When Children are Asked About Their Well-being: Towards a Framework for Guiding Policy, *Child Ind Res* 2/2009, 57–77 DOI 10.1007/s12187-008-9025-3.

Gornik, B. 2020. *The principles of child-centered migrant integration policy: Conclusions from the Literature*, 30(4), 531–542. https://zdpj.si/wp-content/uploads/2020/12/ASHS_30-2020-4_GORNIK.pdf.

Jalušič, V. and Bajt, V. 2020. A Paradigm Shift Framed by a Crisis: Recent Debates on Immigration and Integration in Six EU Countries. *Annales-Anali za Istrske in Mediteranske Študije-Series Historia et Sociologia Annales*, 30(4), 517–530. <https://www.doi.org/10.19233/ASHS.2020.34>.

OECD/EU 2018. *Settling In 2018: Indicators of Immigrant Integration*, OECD Publishing, Paris/European Union, Brussels. <https://doi.org/10.1787/9789264307216-e>

Pannia, P., Federico, V., Terlizzi, A. and D'Amato, S. 2018. Comparative Report Legal & Policy Framework of Migration Governance. *Working Papers. Global Migration: Consequences and Responses*. Paper 2018/15, Respond. Horizon 2020 project.

